

TUPAKKALAIN MYYNTIKIELTOJEN OMAVALVONTA

OMAVALVONTAOPAS
sivut 3-9

OMAVALVONTASUUNNITELMAN
MALLI
liite

Valvira

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
2. Omavalvonnin muistilistat	3
3. Viranomaisvalvonta ja seuraamukset.....	4
4. Tuotteet, joita myyntikielto ja omavalvontavelvollisuus koskee	4
5. Omavalvontasuunnitelman sisältö.....	5
5.1 Omavalvonnin vastuhenkilö.....	5
5.2 Luettelo tuoteryhmistä, joita omavalvonta koskee.....	6
5.3 Kirjaukset uusien työntekijöiden perehdytyksistä	6
5.4. Kirjaukset ikätarkastuksiin liittyvistä myynnin ongelmatilanteista sekä välitysepäilyistä	7
5.5 Kirjaukset ongelmatilanteiden ja viranomaisten tarkastusten johdosta toteutetuista toimenpiteistä	7
6. Omavalvontasuunnitelman säilyttäminen ja esittäminen valvontaviranomaiselle ..	7
7. Ostotilanteen jatkuva valvonta	7
8. Lainsäädäntö.....	8

Liite 1: Omavalvontasuunnitelman malli

1. Johdanto

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen.

Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden ja sähkösavukkeiden myynti alle 18-vuotiaille on kielletty. Myyntikiellon tarkoituksena on estää alaikäisiä saamasta kyseisiä tuotteita käyttöönsä ja siten ehkäistä lasten ja nuorten tupakoinnin aloittaminen. Omavalvontasuunnitelman avulla elinkeinonharjoittaja varmistaa tupakkalain myyntikieltojen noudattamisen.

Tämä opas on tarkoitettu elinkeinonharjoittajien apuvälineeksi omavalvonnan toteuttamisessa ja myymälähenkilökunnan perehdyttämisessä. Elinkeinonharjoittaja voi ottaa oppaan liitteenä olevan omavalvontasuunnitelman mallin ja lomakkeet käyttöön sellaisenaan täyttämällä niihin myyntipaikkakohtaiset tiedot tai räätälöidä suunnitelman omiin tarkoituksiinsa sopivaksi. Ne eivät kuitenkaan ole viranomaismääräyksiä, vaan jokainen voi laatia itse omavalvontasuunnitelmansa sosiaali- ja terveysministeriön tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyynnistä antaman asetuksen (593/2016) mukaisesti.

Omavalvontasuunnitelma voidaan toteuttaa myös sähköisesti ja se voidaan yhdistää osaksi elintarvikehuoneiston muita omavalvontasuunnitelmia.

2. Omavalvonnan muistilistat

ELINKEINONHARJOITTAJAN MUISTILISTA

Elinkeinonharjoittaja on täyttänyt omavalvontavelvoitteensa, kun:

1. Myyntipaikkaan on nimetty omavalvonnan vastuhenkilö.
2. Myyntipaikassa on kirjallinen omavalvontasuunnitelma ja sitä noudatetaan.
3. Omavalvontasuunnitelmassa on luettelo niistä tuoteryhmistä, joita omavalvonta koskee.
4. Vaaditut omavalvontakirjaukset on tehty.
5. Henkilökunta on perehdytetty omavalvontaan.
6. Omavalvontasuunnitelma on yhtenä kokonaisuutena myyntipaikan työntekijöiden saatavilla.
7. Omavalvontakirjaukset säilytetään kuluvan kalenterivuoden ja sitä seuraavan kalenterivuoden ajan.
8. Seuranta toimii ja omavalvontasuunnitelma päivitetään aina tarvittaessa.
9. Myyntipisteet on sijoitettu siten, että tuotteiden myyjä voi jatkuvasti valvoa ostotilannetta.
10. Tuotteita myyvä henkilö on vähintään 18-vuotias. Alle 18-vuotias myy tuotteita vain 18 vuotta täyttäneen henkilön valvonnan alaisena.

MYYJÄN MUISTILISTA

1. Älä koskaan myy alaikäiselle tupakkatuotteita, nikotiinineiteitä, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä tai sähkösavukkeita.
 - Sinulla on velvollisuus kieltäytyä myymästä alaikäiselle ja se merkitsee oikeutta kieltäytyä myymästä henkilölle, joka ei voi todistaa ikäänsä!
2. Tarkasta alaikäiseltä näyttävän nuoren ikä.
 - Ikä tarkastetaan virallisesta henkilötodistuksesta, joka on esimerkiksi kuvallinen henkilökortti, ajokortti tai passi.
3. Jos nuori ei voi tai ei halua esittää henkilötodistustaan, älä myy hänelle tupakkatuotteita, nikotiinineiteitä, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä tai sähkösavukkeita.
4. Tee omavalvontakirjaukset ikätarkastuksiin liittyvistä ongelmatilanteista ja välitysepäilyistä sekä muut mahdolliset omavalvontakirjaukset. Ellet tiedä miten toimia, kysy neuvoa omavalvonnan vastuuhenkilöltä.

3. Viranomaisvalvonta ja seuraamukset

Omavalvonnan toteutumista valvovat ensisijaisesti kunnan valvontaviranomaiset (yleensä terveystarkastaja). Omavalvontasuunnitelma on pyydettyessä esitettävä valvontaviranomaiselle.

Jollei elinkeinonharjoittaja laadi tai noudata omavalvontasuunnitelmaa, kunta voi asettaa velvoitteiden toteuttamisen tehostamiseksi uhkasakon. Tupakkatuotteiden ja nikotiinineiteiden myyminen alle 18-vuotiaalle on tupakkalain 109 §:n mukaan tupakan myyntirikoksena rangaistava teko.

Lisäksi kunta voi peruuttaa tupakkatuotteiden ja nikotiinineiteiden vähittäismyyntiluvan vähintään viikon ja enintään kuuden kuukauden määräajaksi, jos vähittäismyyntiluvan haltija kunnan tai muun valvontaviranomaisen kirjallisesta varoituksesta taikka rikosoikeudellisesta seuraamuksesta huolimatta myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiinineiteitä alle 18-vuotiaalle. Lupa voidaan peruuttaa tietyin edellytyksin myös pysyvästi.

4. Tuotteet, joita myyntikielto ja omavalvontavelvollisuus koskee

Myyntin omavalvontavelvollisuus koskee tuotteita, joita ei tupakkalain nojalla saa myydä eikä muutoin luovuttaa alle 18-vuotiaalle. Näitä tuotteita ovat tupakkatuotteet, nikotiinineiteet, tupakan vastikkeet, tupakointivälineet ja sähkösavukkeet.

Tupakkatuotteella tarkoitetaan kulutukseen sopivaa, tupakasta (nicotiana) kokonaan tai osittain koostuvaa tuotetta. Tupakkatuotteita ovat muun muassa:

- savukkeet
- pikkusikarit ja sikarit
- savuketupakka, piipputupakka tai muu irtotupakka
- tupakkakasvia sisältävät yrttisavukkeet ja vesipiipputupakka
- tupakkakasvia sisältävät purukumi- ja vastaavat tuotteet.

Nikotiinineiteellä tarkoitetaan nikotiinia sisältävää nestettä, joka on tarkoitettu höyrystettäväksi sähkösavukkeen avulla, jonka nikotiinipitoisuus on enintään 20 milligrammaa millilitrassa ja jolla ei ole lääkelain (395/1987) 3 §:n 1 momentin mukaista käyttötarkoitusta.

Tupakan vastikkeella tarkoitetaan käyttötarkoitukseltaan tupakkatuotetta vastaavaa tuotetta, joka ei sisällä tupakkaa. Tupakan vastikkeita ovat muun muassa:

- poltettavaksi tarkoitetut kasviperäiset tuotteet, jotka eivät sisällä tupakkaa
- sähkösavukkeissa käytettäväksi tarkoitetut nikotiinittomat nesteet
- energia- tai yrttinuuska.

Tupakointivälineellä tarkoitetaan tupakoinnissa tai sen valmistelussa pääasiassa käytettäväksi tarkoitettua välinettä tai tarviketta. Tupakointivälineitä ovat seuraavat tavarat ja tavararyhmät:

- savukepaperi, myös lehtiönä tai hylsyinä
- savukkeenkiertimet tai niihin rinnastettavissa olevat laitteet ja esineet
- tupakkatuotteisiin kuuluvat tai niihin liitettävät suodattimet, kuten suodattavat piipunpesät ja suodatinpanokset
- sikarin ja savukkeenimukkeet tai niihin rinnastettavissa olevat tavarat sekä niiden osat
- tupakkapiiput, piipunpesät, -varret ja muut -osat
- sikarien ja savukkeenimukkeiden tai niihin rinnastettavissa olevien tavaroiden sekä niiden osien ja tupakkapiippujen, piipunpesien, -varsien ja muiden piipun osien tarvikkeet, kuten piipunpuhdistajat
- tuhkakupit ja niihin rinnastettavat tavarat
- tupakointiin tai sen valmisteluun käytettävät esineet, kuten piipputelineet
- kuluttajien käytössä olevat tupakkatuotteiden säilytyskotelot, -pussit, -rasiat, -tölkit ja muut niiden kaltaiset tavarat
- tupakansytyttimet riippumatta niiden toimintatavasta sekä niiden osat kuten ulkokuoret, uurretut hankauspyörät, tyhjät tai täytetyt polttoainesäiliöt
- muut edellä mainitsemattomat tavarat, joita käytetään pääasiassa tupakointiin tai sen valmisteluun, kuten sikarinpään leikkurit ja piipunpoltossa käytettävät apuvälineet.

Tulitikut eivät ole tupakointivälineitä.

Sähkösavukkeella tarkoitetaan tuotetta, jonka avulla voidaan hengittää sisään nikotiinipitoista höyryä suukappaleen kautta, sekä kyseisen tuotteen osia.

5. Omavalvontasuunnitelman sisältö

Omavalvontasuunnitelma on elinkeinonharjoittajan toteuttaman omavalvonnan perusta. Omavalvontasuunnitelma on päivitettävä aina tarvittaessa. Päivityksen perustana voivat olla esimerkiksi myynnistä saadut kokemukset ja tehdyt omavalvontakirjaukset.

Omavalvontasuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot ja ohjeet:

- omavalvonnan vastuhenkilö
- luettelo tuoteryhmistä, joita omavalvonta koskee
- kirjaukset uusien työntekijöiden perehdytyksistä
- kirjaukset ikätarkastuksiin liittyvistä myynnin ongelmatilanteista sekä välitysepäilyistä
- kirjaukset ongelmatilanteiden ja viranomaisten tarkastusten johdosta toteutetuista toimenpiteistä.

5.1 Omavalvonnan vastuhenkilö

Myyntikiellon noudattamista ja omavalvontaa varten vähittäismyyntiluvanhaltijan tulee nimetä vähintään yksi omavalvonnan vastuuhenkilö. Nimetty vastuuhenkilö voi olla elinkeinonharjoittaja itse, tai hän voi nimetä myyntipaikkaan erikseen omavalvonnan vastuuhenkilön, joka huolehtii omavalvontasuunnitelmaan liittyvien tehtävien käytännön toteuttamisesta. Elinkeinoharjoittaja vastaa kuitenkin aina itse toimintansa lainmukaisuudesta. Omavalvonnan vastuuhenkilön nimi **kirjataan omavalvontasuunnitelmaan**.

Vastuuhenkilön tulisi mahdollisuuksien mukaan olla esimiesasemassa, mutta kuitenkin käytännön kosketuksessa myyntityöhön. Vastuuhenkilön olisi hyvä olla työvuorossa liikkeen aukioloaikana, mutta tämä ei ole ehdoton edellytys. Vastuuhenkilön puoleen myyjä voi kääntyä tarvittaensa lisäohjeita tai tukea.

Vastuuhenkilön (elinkeinoharjoittajan) tulisi:

- huolehtia yleisesti siitä, että omavalvonta toimii myyntipaikassa
- perehdyttää uudet työntekijät myyntikieltojen noudattamiseen ja omavalvontaan
- varmistaa, että jokainen myyntiin osallistuva tietää ja osaa toimia siten, ettei tupakkatuotteita, nikotiininesteitä, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä tai sähkösavukkeita myydä alle 18-vuotiaille ja tietää menettelytavat ongelmatilanteissa
- seurata, että myyjät toimivat annettujen menettelytapaohjeiden mukaisesti
- varustaa myyntipaikka erillisellä lomakkeella, vihkolla tai muulla muistiinpanovälineellä, johon tehdään omavalvontakirjaukset
- varmistaa, että omavalvontakirjaukset ongelmatilanteista ja välitysepäilyistä tehdään myyntipaikassa
- kirjata toteutetut uusien työntekijöiden perehdytykset sekä ongelmatilanteiden tai viranomaisten tarkastusten johdosta toteutetut toimenpiteet.

5.2 Luettelo tuoteryhmistä, joita omavalvonta koskee

Omavalvonnan vastuuhenkilön tai elinkeinonharjoittajan on laadittava luettelo niistä myynnissä olevista tuoteryhmistä, joita omavalvonta koskee. Omavalvontavelvollisuus koskee tupakkatuotteita, nikotiininesteitä, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä ja sähkösavukkeita.

5.3 Kirjaukset uusien työntekijöiden perehdytyksistä

Omavalvontasuunnitelman tulee sisältää selvitys siitä, miten uusien työntekijöiden perehdytys toteutetaan palvelussuhteen alussa. Näin elinkeinonharjoittaja varmistaa, että henkilökunta tietää ja osaa toimia siten, ettei tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita myydä alle 18-vuotiaille.

Koulutus toteutetaan elinkeinonharjoittajan tarkoituksenmukaiseksi katsomalla tavalla. Sen on kuitenkin oltava sisällöltään sellaista, että henkilökunta tuntee:

- myyntikieltoikärajat
- myyntikiellon kohteena olevat tuotteet
- menettelytavat henkilötodistusten kysymisessä
- menettelytavat ongelmatilanteissa (esim. ostajan uhkaava käytös, väärennetyt paperit) ja välitysepäilyissä
- velvollisuudet omavalvontakirjausten tekemisessä.

Henkilökunnalle annettavasta koulutuksesta tehdään **omavalvontakirjaukset**. Kirjaukset tehdään oppaan liitteenä olevan omavalvontasuunnitelman mallin lomakkeelle 1 tai erilliseen muistiinpanovälineeseen.

5.4. Kirjaukset ikätarkastuksiin liittyvistä myynnin ongelmatilanteista sekä välitysepäilyistä

Tupakkatuotteita, nikotiininesteitä, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä tai sähkösavukkeita ostavaa nuorta, joka **myyjän arvion mukaan voi olla alaikäinen**, on pyydettyä todistamaan henkilöllisyytensä iän varmistamiseksi. Ikä tarkistetaan esimerkiksi kuvallisesta henkilökortista, ajokortista tai passista. Jos nuori tarjoaa vain selityksiä, tai kieltäytyy esittämästä henkilötodistusta, hänelle ei saa myydä kyseisiä tuotteita.

Ongelmatilanteita ovat esimerkiksi väärennetyn tai toisen henkilön henkilötodistuksen esittäminen, asiakkaiden uhkaava käytös ja asiakasvalitukset sekä välitysepäilyt. Ikätarkastuksiin liittyvistä myynnin ongelmatilanteista ja välitysepäilyistä on tehtävä **omavalvontakirjaukset**. Nämä kirjaukset suositellaan tehtävän omavalvontasuunnitelman mallin lomakkeelle 2 tai erilliseen muistiinpanovälineeseen.

Anniskelu- tai henkilöstöravintolassa ja muussa vastaavassa myyntipaikassa, jossa asioi vain poikkeuksellisesti alle 18-vuotiaita, ikätarkastuksiin liittyvistä myynnin ongelmatilanteista ja välitysepäilyistä kirjaukset saadaan toteuttaa kirjaamalla omavalvontasuunnitelmaan yhteenveto vuoden aikana tehdyistä havainnoista.

5.5 Kirjaukset ongelmatilanteiden ja viranomaisten tarkastusten johdosta toteutetuista toimenpiteistä

Tupakkatuotteiden myynnissä kohdattujen ongelmien tai viranomaisten tarkastusten yhteydessä havaittujen tupakan myyntipaikassa esiintyvien ongelmien korjaamiseksi tehdyistä toimenpiteistä tehdään **omavalvontakirjaukset**. Kirjaus tehdään lomakkeelle 3 tai erilliseen muistiinpanovälineeseen.

Korjaustoimenpide voi olla esimerkiksi henkilökunnalle annettu koulutus väärennetyn henkilötodistuksen tunnistamisessa tai myymälässä käyttöön otettu turvajärjestelmä.

6. Omavalvontasuunnitelman säilyttäminen ja esittäminen valvontaviranomaiselle

Omavalvontasuunnitelma on pidettävä yhtenä kokonaisuutena myyntipaikan työntekijöiden saatavilla. Se voidaan yhdistää osaksi elintarvikehuoneiston muita omavalvontasuunnitelmia. Omavalvontasuunnitelmaan tehtävät kirjaukset on säilytettävä **kuluvan kalenterivuoden ja sitä seuraavan kalenterivuoden ajan**.

Omavalvontasuunnitelma on pyydettyäessä esitettävä valvontaviranomaiselle. Maininta esittämisvelvollisuudesta on hyvä ottaa omavalvontasuunnitelmaan. Viranomaisten tarkastusten johdosta toteutetuista toimenpiteistä on tehtävä **omavalvontakirjaus**.

Viranomaisen antama asiakirja, esimerkiksi tarkastuspöytäkirja, lausunto tai muistio voidaan liittää sellaisenaan omavalvontasuunnitelman yhteyteen tai omavalvontakansioon.

Viranomaisen, vastuuhenkilö tai myyjä voi tehdä erillisen viranomaisen toimenpidettä koskevan kirjauksen myös lomakkeelle 3 tai erilliseen muistiinpanovälineeseen.

7. Ostotilanteen jatkuva valvonta

Omavalvontavelvollisuuden kannalta on olennaista huomioida, että myyjän on oltava paikalla myyntipisteessä niin, että tämä pystyy jatkuvasti valvomaan tupakkatuotteen, tupakan vastikkeen, tupakointivälineen, sähkösavukkeen ja nikotiininesteen ostotilannetta. Myyntipaikan jokaisessa

myyntipisteessä on oltava jatkuvasti myyjä, joka valvoo lueteltujen tuotteiden ostotilanteita. Näin ollen myyjän taukojen aikana myyntipiste on suljettava tai kassalle on tultava tauon ajaksi toinen myyjä.

Ostotilanteella tarkoitetaan tuotteen valitsemisen, maksamisen ja vastaanottamisen yhdistelmää. Näin ollen kaikki sellaiset tilanteet, joissa asiakas valitsee esimerkiksi tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä, maksaa tuotteen kassalle tai saa ne haltuunsa, katsotaan tuotteen ostotilanteiksi ja näitä kaikkia on myyjän voitava jatkuvasti valvoa. Tämä tarkoittaa, että myyntipisteet on sijoitettava myyntipaikassa siten, että ostotilanteen jatkuva valvonta on mahdollista toteuttaa.

Tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myynti automaattisesta myyntilaitteesta on kielletty. Kiellon tarkoituksena on ensisijaisesti tehostaa tuotteiden ikärajavaltontaa. Automaattisella myyntilaitteella tarkoitetaan laitetta, josta asiakas valitsee ja johon hän maksaa tuotteen ja josta tuote myös luovutetaan. Päivittäistavara-kaupoissa käytössä olevat tupakkatuotteiden valintalaitteet eivät ole tupakkalaissa tarkoitettuja automaattisia myyntilaitteita.

8. Lainsäädäntö

Tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myynnin omavalvonnan perusta on tupakkalaissa. Omavalvontasuunnitelmasta on säädetty yksityiskohtaisemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyynnistä. Alle on listattu ne tupakkalain ja vähittäismyynntiasetuksen säännökset, jotka koskevat omavalvontaa.

Tupakkalaki (549/2016)

53 § Kielto myydä alaikäisille

Tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä ei saa myydä tai muutoin luovuttaa eikä välittää alle 18-vuotiaalle.

Tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä ja sähkösavukkeita ei saa elinkeinotoiminnassa myydä tai muutoin luovuttaa alle 18-vuotiaalle.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tuotteiden myyntipisteessä on oltava myynnin ikärajoista kertova ilmoitus, joka on asiakkaiden hyvin havaittavissa. Ilmoituksen sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

54 § Omavalvontasuunnitelma

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on kustannuksellaan laadittava ja toteutettava omavalvontasuunnitelma 53 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen kieltojen noudattamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä omavalvontasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja toteuttamisesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyynnistä (593/2016)

3 § Omavalvonnan vastuhenkilö

Tupakkalain 53 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tuotteita myyvän elinkeinonharjoittajan on nimettävä vähintään yksi omavalvonnan vastuhenkilö, joka huolehtii omavalvontasuunnitelmaan liittyvien tehtävien käytännön toteuttamisesta.

4 § Omavalvontasuunnitelman sisältö ja laatiminen

Tupakkalain 54 §:ssä tarkoitettussa omavalvontasuunnitelmassa on oltava tieto omavalvonnan vastuuhenkilöstä sekä luettelo tuoteryhmistä, joita omavalvonta koskee. Omavalvontasuunnitelma on päivitettävä tarvittaessa. Omavalvontasuunnitelmaan on tehtävä seuraavat kirjaukset:

- 1) toteutetut uusien työntekijöiden perehdytykset;
- 2) ikätarkastuksiin liittyvät myynnin ongelmatilanteet sekä välitysepäilyt;
- 3) ongelmatilanteiden ja viranomaisten tarkastusten vuoksi toteutetut toimenpiteet.

Anniskelu- tai henkilöstöravintolassa ja muussa vastaavassa myyntipaikassa, jossa asioi vain poikkeuksellisesti alle 18-vuotiaita, 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut kirjaukset saadaan toteuttaa kirjaamalla omavalvontasuunnitelmaan yhteenveto vuoden aikana tehdyistä havainnoista.

Omavalvontasuunnitelma on pidettävä yhtenä kokonaisuutena myyntipaikan työntekijöiden saatavilla. Se saadaan yhdistää osaksi elintarvikehuoneiston muita omavalvontasuunnitelmia. Edellä 2 momentissa tarkoitettut kirjaukset on säilytettävä kuluvan kalenterivuoden ja sitä seuraavan kalenterivuoden ajan.

OMAVALVONTASUUNNITELMA

TUPAKKALAISIA TARKOITETTUIJEN TUOTTEIDEN MYYNTI

Liike (kauppa-alue)/myymälä

Myyntipaikan osoite

Elinkeinonharjoittajan nimi
(vähittäismyyntiluvan haltijan
nimi)

Vastuuhenkilön nimi ja vastualue

Laatimispäivämäärä

OMAVALVONTAKIRJAUKSET

Jokaisella tupakkatuotteita, nikotiinineiteitä, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä tai sähkösavukkeita myyvällä kassalla tulisi olla lomake tai muu muistiinpanoväline myyjän omavalvontakirjauksia varten. Myyjän tulisi kirjata esimerkiksi tukkimiehen kirjanpitona myynnin yhteydessä todetut ongelmatilanteet, kuten väärennetyt tai toisen henkilön paperit, asiakkaan uhkaava käytös, välitysepäilyt ja muut ongelmatilanteet.

Nuoren henkilön iän varmistaminen

Jos myyjä epäilee, että tupakkatuotteita, nikotiinineiteitä, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä tai sähkösavukkeita ostava nuori on alaikäinen, ostajan ikä on aina varmistettava kuvallisesta henkilötodistuksesta, ajokortista tai passista. Jos ostaja ei osoita henkilöllisyystodistuksella täysikäisyyttään, hänelle ei saa myydä myyntikiellon alaisia tuotteita.

Jos myyjälle ilmoitetaan, että myymälässä on myyty myyntikiellon alaisia tuotteita alaikäisille, asiasta kerrotaan vastuuhenkilölle ja tehdään merkintä omavalvontasuunnitelmaan.

Menettely ongelmatilanteissa

Häiriön tai ongelmatilanteen sattuessa myyjän tulee tarvittaessa kutsua paikalle myymälän esimies, vartiointiliikkeen henkilö tai _____. Häiriöistä ja ongelmatilanteista (väärennös, uhkaava käytös, välitysepäily jne.) tehdään kirjaus lomakkeelle 2 tai _____.

Toiminnan seuranta

Omavalvonnan vastuuhenkilön ja elinkeinonharjoittajan olisi hyvä seurata, että myyjät toimivat annettujen ohjeiden mukaisesti. Tarvittaessa menettelytavat tulisi kerrata koko henkilökunnan kanssa ja erikseen nuorille tupakkatuotteita tai muita ikärajavaltavia tuotteita myyneiden kanssa.

Myyjien omavalvontakirjaukset tarkastetaan _____ kertaa kuukaudessa/viikossa. Omavalvontakirjaukset säilytetään _____ kuukautta. Kirjaukset on säilytettävä vähintään kuluvan kalenterivuoden ja sitä seuraavan kalenterivuoden ajan.

Omavalvontasuunnitelma päivitetään tarvittaessa.

Kirjausten tekeminen

Elinkeinoharjoittaja voi itse päättää, miten omavalvontakirjaukset toteutetaan. Liitteenä on mallilomakkeet, joita elinkeinoharjoittaja voi halutessaan käyttää.

Lomake 1: Koulutusta/perehdytystä saaneet henkilöt

Lomake 2: Ongelmatilanteiden seuranta

Lomake 3: Ongelmatilanteiden ja viranomaisten tarkastusten johdosta toteutetut toimenpiteet

LOMAKE 1

KOULUTUSTA/PEREHDYTYSTÄ SAANEET HENKILÖT

Vuosi _____

Olen saanut tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myynnin omavalvontaa koskevan koulutuksen, ja tiedän miten pitää toimia tuotteita myytäessä ja ongelmatilanteissa.

Pvm	Koulutuksen laatu (esim. työhöntuloperehdytys, kertaus)	Työntekijän nimi	Työntekijän allekirjoitus	Koulutuksen antajan/perehdy ttäjän nimi

Uudet työntekijät perehdytetään myyntikieltoihin, iän tarkastamiseen kuvallisesta henkilötodistuksesta ja muuhun omavalvontaan.

LOMAKE 2

ONGELMATILANTEIDEN SEURANTA

Vuosi _____

ESIINTYNEET ONGELMAT					
Pvm	Väärennetty henk. todistus	Toisen henkilön henk. todistus	Uhkaava käytös	Välitysepäily	Muu, mikä

Ongelmatilanteet kirjataan päivittäin, esim. tukkimiehen kirjanpidolla.

ONGELMATILANTEIDEN JA VIRANOMAISTEN TARKASTUSTEN JOHDOSTA TOTEUTETUT TOIMENPITEET

Vuosi _____

HAVAITTU EPÄKOHTA		TOIMENPITEET		
Pvm		Pvm	Toimenpide	Kuittaus

**NEUVOJA JA OHJEITA
TUPAKKALAIN MYYNTIKIELTOJEN OMAVALVONTAA
KOSKEVISSA ASIOISSA SAAT:**

Oman kuntasi valvontaviranomaisilta

- kuntien yhteystiedot www.valvira.fi/tupakka

Valvirasta

- verkkosivuilta www.valvira.fi
- sähköpostitse tupakka@valvira.fi